

LAUSUNTO SISÄMINISTERIÖLLE 20.5.2022

VN/6327/2022 Hallituksen esitys eduskunnalle arpajaislain muuttamisesta, luonnos 11.4.2022

Kiitämme mahdollisuudesta lausua asiasta.

Esityksen keskeinen tarkoitus on katkaista Veikkaus Oy:n tuottojen ja niillä nyt rahoitettujen toimintojen välinen yhteys siten, että Veikkaus Oy tilittäisi tuottoensa valtiolle ja edellä mainitut toiminnot rahoitettaisiin tulevaisuudessa yleiskatteellisista budjettivaroista. Ehdotus on lähtökohtaisesti kannatettava sekä eettisistä ja kansanterveydellisistä että rahoituksen tasoon ja kontrolloitavuuden liittyvistä syistä.

On kuitenkin syytä todeta, että rahoituksen riippuvuus hallitusohjelman kirjauksista ja eduskunnan yleisistä budjettipäätöksistä voi tulevaisuudessa johtaa suuriinkin kertaluontoisiin muutoksiin rahoituksen tasossa, mikäli sitä ei esimerkiksi sidota indeksiin tai äkillisiä muutoksia pyritä hillitsemään lainsäädäntöön sisällytettävällä rajoitusmekanismilla. Tällainen mekanismi voisi mahdollistaa esimerkiksi vain tietynsuuruiset rahoituksen tason alentamisen vuosittain, ellei alentamiselle olisi erityisen painavaa kansantaloudellista perustetta. Tämä ennakoinnin mahdollistava mekanismi tekisi avustustensaajien talouden ja toiminnan suunnittelemisesta luotettavampaa, mikä mahdollistaisi myös esimerkiksi pidempiaikaiset hankkeet ja rekrytoinnit ja tätä myöten myös pysyvämmän ja vaikuttavamman avustustoiminnan. Tästä ei kuitenkaan ole tarkoituksenmukaista säätää tässä yhteydessä, vaan myöhemmin valmisteltavissa sektorikohtaisissa avustuslaeissa.

Vaikutustenarviointi

Esityksen vaikutustenarvioinnissa on jonkin verran ristiriitaisuutta tai johtopäätösten puutetta.

Luonnoksessa todetaan esimerkiksi, että [u]udessa rahoitusmallissa hallituksen mahdolliset kehyspäätös muutokset valtionavustustoiminnan rahoitustasoon tai käyttötarkoituksiin vähentäisivät avustustensaajien toiminnan ja talouden ennakoivuutta” (s. 29). Toisaalta luonnoksessa todetaan myös, että “[s]osiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden osalta rahoitusmallin muuttuminen tarkoittaisi sitä, että rahoituksesta tulisi nykyistä ennakoitavampaa”, kun rahoitus ei riippuisi rahapelitoiminnan tuotosta (s. 30).

Molemmat huomiot ovat varmasti osaltaan totta, mutta vaikutustenarviointiin tutustuvan lukijan on ilman nämä huomiot yhdistävää johtopäätöstä haastavaa muodostaa näiden perusteella kokonaiskuvaa esityksen vaikutuksista. Vaikutustenarvioinnissa todetaan johtopäätöksenomaisesti, että [l]ähtökohtaisesti yhteiskunnalliset vaikutukset sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden toimintaan on arvioitu uudistuksessa siten, että ne parantavat toimijoiden toimintaedellytyksiä rahoituksen aikaisempaa paremman ennustettavuuden ja vakauden myötä”, mutta johtopäätös kaipaasi tuekseen kattavampia perusteluja.

Epäselväksi jää, onko avustustensaajien taloudellinen asema lopulta kokonaisuudessaan jatkossa ennakoitavampaa vai vähemmän ennakoitavaa. Vaikutustenarviointi kaipaasi selvitystä esimerkiksi siitä, mikä on mahdollinen tulevaisuuden talousnäkyminen ja hyvinvointialueiden toiminnan käynnistymisen vaikutuksiin perustuva arvio siitä, millaisia nosto- tai laskupaineita yleiskatteellisesta budjetista saatavan rahoituksen tasolla on sosiaali- ja terveysalan järjestöille. Samanlaisia arvioita voisi esittää myös muiden avustustensaajien osalta.

Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen asema

Kannatamme Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskuksen (STEA) aseman säilyttämistä mahdollisimman samansisältöisenä myös jatkossa. STEA on asiantuntijaorganisaatio, jolla on kyky ja mahdollisuus ohjata avustusta saavien järjestöjen toimintaa hyvinkin yksityiskohtaisella ja järjestöjen toimintaedellytyksiä turvaavalla tavalla.

Parlamentaarinen neuvottelukunta

Luonnoksessa ei vielä ehdoteta säädettäväksi parlamentaarista neuvottelukuntaa koskevia säännöksiä, vaikka luonnoksen mukaisilla lakiesityksillä kumottaisiinkin sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustusasioiden neuvottelukuntaa ja sen arviointi- ja avustusjaostoa koskevat säännökset.

Toteamme kuitenkin kokonaisuuden jatkovalmistelun kannalta sen, että parlamentaarisen neuvottelukunnan kokoonpanoon tulisi kuulua kattava ja edustava määrä suurimpien avustusta saajien järjestöjen edustajia, mahdollisesti jäsenyyttä kierrättäen. Lisäksi pienemmillä avustustensaajilla tulisi olla mahdollisuus saada niiden käsiteltäväksi toivomia asioita, kuten lausumia, ponsia ja muita kehittämissuhteita parlamentaarisen neuvottelukunnan käsittelyyn.

Lausunnon ovat laatineet

Oskari Korhonen, lakimies, Mielenterveyden keskusliitto ry, *oskari.korhonen@mtkl.fi*

Janne Jalava, kehittämissuhteita, Mielenterveyden keskusliitto ry